

ÁRPA

nébih
termőföldtől
az asztalig

Verzió:

NEBIH/3/1

Készítette:

**Poós Bernát
Somogyi Ferenc**

Lektorálta:

Csapó József

Hatályos:

2021.12.15.

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés.....	5
2	Általános rész.....	5
2.1	Bejelentés kezdeményezése	5
2.1.1	Vizsgálati csoportok.....	5
2.2	Bejelentés elfogadása.....	5
2.3	Vizsgálat szüneteltetése, megszűnése, bejelentések visszavonása, meghosszabbítása... 6	6
2.3.1	A vizsgálat szüneteltetése	6
2.3.2	Vizsgálat megszűnése	6
2.3.3	Vizsgálat meghosszabbítása	6
2.4	Új fajtafenntartó bejegyzése.....	6
2.5	Bejelentések nyilvántartása.....	6
2.6	Fajtanév bejelentése	7
2.7	Egyéb általános tudnivalók	7
2.7.1	Elismerés utáni ellenőrzés.....	7
2.7.2	Felkerülés a Nemzeti, az EU és az OECD fajtajegyzékre	7
2.7.3	Visszavonás a Nemzeti Fajtajegyzékről	7
2.7.4	A Nemzeti Fajtajegyzéken való szereplés meghosszabbítása	7
3	Gazdasági értékvizsgálatok gyakorlati végrehajtása	8
3.1	Kísérleti helyek száma	8
3.2	Kísérlet időtartama.....	8
3.3	Kísérleti elrendezése, tenyészterület, parcella méret	8
3.4	Vetőmag beküldése mennyiségi és minőségi előírások, határidők.....	9
3.4.1	Beküldendő vetőmag mennyisége és minősége	9
3.4.2	Vetőmag beérkezési határideje.....	9
3.4.3	Csávázás.....	9
3.4.4	Beküldés	9
3.5	Vetőmag szétosztás, kiszállítás	9
3.5.1	Kísérleti vetőmag maradékok tárolása, kezelése	9
3.6	Kísérlet beállítása	9
3.6.1	A terület kiválasztása.....	9
3.6.2	Tápanyag utánpótlás	10
3.6.3	Vegyszeres gyomirtás	10
3.6.4	Vetés.....	10
3.6.5	Kísérleti parcellák jelzése, kezelése.....	10
3.6.6	Növényápolás, növényvédelem	11
3.6.7	Öntözés.....	11
3.7	Betakarítás.....	11
3.8	Adat felvételezés és a megfigyelőívhez kapcsolódó fogalmak.....	12
3.8.1	Vetési idő.....	12
3.8.2	Kelés napja	12
3.8.3	Teelés utáni állapot	12

3.8.4	Kalászolás időpontja	12
3.8.5	Növénymagasság.....	12
3.8.6	Állóképesség.....	12
3.8.7	Technikai érettség napja (érés idő)	13
3.8.8	Betakarítás ideje.....	13
3.8.9	Termésmennyiség mérés	13
3.8.10	Szemnedvesség	13
3.8.11	Ezerszem tömeg	13
3.8.12	Hl tömeg.....	13
3.9	Beltartalmi vizsgálatok	14
3.10	Növénykórtani megfigyelések.....	14
3.10.1	Gabonalisztharmat (<i>Blumeria graminis f. sp. hordei</i>)	15
3.10.2	Törperozsda (<i>Puccinia hordei</i>).....	16
3.10.3	Hálózatos levélfoltosság (<i>Drechslera teres</i>)	17
3.10.4	Helminthospóriumos levélcsíkoltság (<i>Drechslera graminea</i>).....	18
3.10.5	Rinhospóriumos levélfoltosság (<i>Rynchosporium secalis</i>).....	19
3.10.6	Barna levélfoltosság (<i>Bipolaris sorokiniana</i>)	19
3.11	Kísérletek növénykórtani értékelhetősége	19
3.12	A fajták növénykórtani besorolása.....	20
4	A gazdasági érték megállapítása.....	21
4.1	A gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok.....	21
4.1.1	Terméshozam	21
4.1.2	Növénymagasság.....	21
4.1.3	Télállóság (őzsi árpa esetén)	21
4.1.4	Állóképesség.....	21
4.1.5	Minőségi tulajdonságok	21
4.1.6	Növénykórtani tulajdonságok	22
4.2	Előterjesztés szempontjai	22
4.2.1	Termőképesség	22
4.2.2	Beltartalom.....	22
4.2.3	Télállóság.....	22
4.2.4	Állóképesség.....	23
4.2.5	Növénykórtani érték.....	23
5	Előterjesztés feltételei.....	23
6	Standardok használata	23
7	Tájékoztatás, adatközlés	24
7.1	Általános tudnivalók.....	24
7.2	Részeredmények közzlése	24
7.3	Éves jelentés	24
8	Kísérlet elbírálása.....	24
8.1	A kísérlet elfogadása	24
8.2	Kísérlet kizárása	24

9 DUS vizsgálatok.....	25
9.1 Gyakorlati végrehajtása.....	25
9.1.1 Vizsgálati helyek száma	25
9.1.2 Vizsgálat időtartama.....	25
9.1.3 A fajta bejelentésének és visszavonásának határideje	25
9.1.4 A vetőmag beérkezésére, mennyiségére és minőségére vonatkozó előírások	25
9.1.5 A vetőmag kezelése a vizsgálat befejezése után.....	25
9.1.6 Vizsgálati irányelv száma	26
9.2 Kísérletek beállítása és végrehajtása.....	26
9.2.1 Parcellák jelölése	26
9.2.2 Parcella adatok	26
9.2.3 Vetés módja és ideje	27
9.2.4 Öntözés.....	27
9.2.5 Növényvédelem és növényápolás.....	27
9.2.6 Vizsgálati minták begyűjtése	27
9.3 Tulajdonságtáblázat	27
9.4 Gélelektroforézises vizsgálat.....	27
9.5 A DUS vizsgálati eredmények megállapítása, döntési szabályok	28
9.5.1 Megkülönböztethetőség	28
9.5.2 Egyöntetűség.....	28
9.5.3 Állandóság	28
9.6 Egyéb DUS vizsgálati tudnivalók.....	29
9.6.1 Kiértésítés.....	29
9.6.2 Állami elismerés meghosszabbítása.....	29
10 Az előterjesztés feltételei és tartalma.....	29
10.1 Az előterjesztés feltételei	29
10.2 Az előterjesztés tartalma	29
11 A NÉBIH nemzetközi tájékoztatási kötelezettsége	30

Melléklet: BBCH skála

1 Bevezetés

Magyarországon a növényfajták állami elismerését a 2003. évi LII törvény „A növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról” és annak végrehajtásáról szóló 40/2004. (IV.7.) FVM rendelet (továbbiakban Rendelet) „A növényfajták állami elismeréséről” szabályozza. Idézett Rendelet 2. § (1) szerint a növényfajták állami elismeréséhez és a növényfajta-oltalom megszerzéséhez szükséges kísérleti vizsgálatokat - a Fajtaminősítő Bizottság által jóváhagyott módszertan szerint - a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (továbbiakban: NÉBIH) végzi és azt a Fajtaminősítő Bizottság jóváhagyása után mind a bejelentőnek, mind a NÉBIH-nek alkalmazni kell.

2 Általános rész

2.1 Bejelentés kezdeményezése

A bejelentést hivatalos bejelentőíven és mellékletein kell megtenni. Az adatok valódiságát a bejelentő, illetve képviselője aláírásával igazolja.

Tartalmi és formai követelményeket jogszabály írja elő.

Őszi árpafajták esetében bejelentéskor az éréscsoportot is meg kell jelölni a NÉBIH kísérletekben szereplő standardok kalászolási idejének átlagához viszonyítva ± 3 nap eltéréssel.

2.1.1 Vizsgálati csoportok

I. korai éréscsoport (ezen belül sör vagy takarmány árpa)

II. közepes éréscsoport (ezen belül sör vagy takarmány árpa)

2.2 Bejelentés elfogadása

A fajtabejelentések folyamatosak, de az adott tenyészedőre vonatkozó bejelentést csak a Rendelet 4. sz. mellékletében meghatározott határidőig lehet elfogadni. A nem a jogszabályban előírt feltételek szerint kitöltött, illetve a nem EU tagországban illetékes bejelentő írásbeli hozzájárulása nélkül beküldött bejelentőíveket a NÉBIH elfogadás nélkül visszaküldi. A beérkezett bejelentőívek elfogadásáról a NÉBIH határozatot hoz.

2.3 Vizsgálat szüneteltetése, megszünése, bejelentések visszavonása, meghosszabbítása

2.3.1 A vizsgálat szüneteltetése

A vizsgálat szüneteltetését a bejelentő egy ízben, egy ciklusra kérheti. A kérelmet írásban legkésőbb a vetőmag beérkezésének határidejéig (szept. 20. illetve febr. 10.) kell közölni.

2.3.2 Vizsgálat megszünése

A NÉBIH a vizsgálatokat a Rendelet 13.§ (3) alapján szünteti meg.

A már kísérletbe állított fajtákra vonatkozó bejelentéseket a bejelentő írásban visszavonhatja. Tárgyévre vonatkozóan a visszavonást a vetőmag beérkezési határidőig (szeptember 20. illetve február 10.) kell megtenni. ha ezt követően történik meg a visszavonás, a fajtajelölt vizsgálatának első részszámlája kiküldésre kerül.

2.3.3 Vizsgálat meghosszabbítása

Amennyiben a vizsgálat bármely okból megghiúsul, a vizsgálat ideje legfeljebb egy évvel meghosszabbítható.

2.4 Új fajtafenntartó bejegyzése

Az államilag elismert - oltalom alatt nem álló fajták- hazai fajtafenntartására újabb fajtafenntartó(k) jelentkezhet(nek) be az erre szolgáló bejelentőíven. A bejelentés alapján a NÉBIH ellenőrzi a bejelentési dokumentációt, a fajtafenntartás eredményességét, és az új fajtafenntartótól bekért vetőmagot (szaporítóanyagot) egy éves DUS vizsgálatban összehasonlítja a referencia gyűjteményben lévő vetőmaggal (szaporítóanyaggal). Ha a fajtafenntartás összehasonlításának eredménye pozitív, akkor a NÉBIH előterjesztést készít a Fajtaminősítő Bizottság részére az újabb fajtafenntartó bejegyzésére.

2.5 Bejelentések nyilvántartása

A NÉBIH a bejelentőíveket beérkezési sorrend alapján érkezteti és iktatja. Az iktatás során rögzíti a fajtajelölt nevét vagy nemesítői jelzését, amelyen a vizsgálati idő alatt a nyilvántartásban szerepel, és amely nem változtatható. A fajta azonosítása a vizsgálat ideje alatt a nyilvántartási szám alapján történik. (Azon fajták, melyek már szerepelnek az EU Közösségi Katalógusában, az eredeti néven kerülhetnek nyilvántartásra.)

2.6 Fajtanév bejelentése

Amennyiben a bejelentő a fajta nevét a bejelentőíven nem adta meg, vagy azon változtatni akar, úgy azt külön kérés nélkül az utolsó vizsgálati év vetőmag beérkezésének határidejéig (szeptember 20., illetve február 10.) kell megtenni.

2.7 Egyéb általános tudnivalók

2.7.1 Elismerés utáni ellenőrzés

A NÉBIH a letéti minták szántóföldi összehasonlítását szűrőpróbaszerűen ellenőrzi.

2.7.2 Felkerülés a Nemzeti, az EU és az OECD fajtajegyzékre

Az állami elismerésről szóló határozat kiadása után az állami elismerésben részesült fajták felkerülnek a Nemzeti Fajtajegyzékre. A Nemzeti Fajtajegyzék változásairól a NÉBIH tájékoztatja az Európai Unió Bizottságát (Brüsszel), amely gondoskodik az EU Közös Katalógusra vételről. A NÉBIH évente egy alkalommal küld jelentést az OECD tagállamok részére készülő jegyzék kiegészítéséhez.

2.7.3 Visszavonás a Nemzeti Fajtajegyzékről

A bejelentő bármikor kérheti az elismerés visszavonását.

2.7.4 A Nemzeti Fajtajegyzéken való szereplés meghosszabbítása

Az állami elismerés 10 évre szól. A Fajtajogosult két évvel a lejárat előtt kérheti a fajta Állami Elismerésének meghosszabbítását, melyet a NÉBIH az előírt egyéves összehasonlító DUS vizsgálatok és adminisztratív eljárások lefolytatása után a Fajtaminősítő Bizottság elé terjeszt.

3 Gazdasági értékvizsgálatok gyakorlati végrehajtása

3.1 Kísérleti helyek száma

Őszi árpa: 7 hely (minimum 4 értékelhető hely)

Tavaszi árpa: 6 hely (minimum 4 értékelhető hely)

3.2 Kísérlet időtartama

Őszi árpa: 3 év

Tavaszi árpa: 2 év

3.3 Kísérleti elrendezése, tenyészterület, parcella méret

A kísérletek 4 ismétléses véletlenblokk elrendezésűek az állomásokra meghatározott randomizáció szerint beállítva. Egy kísérlet típusban legfeljebb 35 fajta szerepelhet.

- bruttó parcellaméret: 1,40 x 9,20 m, 12,88 m²
- sortávolság: 12 / 10,5 cm
- sorok száma: 10 / 12 db
- vetésmélység: 4-6 cm
- vetendő csíraszám:
 - őszi árpa, 2 soros: 500 csíra/m²
 - őszi árpa, 6 soros: 450 csíra/m²
 - tavaszi árpa: 450 csíra/ m²

Bejelentői igény szerint a vetendő csíraszám kevesebb lehet, **ezt a Technikai kérdőíven és a vetőmagküldési dokumentáción egyértelműen fel kell tüntetni!** Hibrid árpa csíraszám: a Technikai Kérdőíven megadottak szerint.

3.4 Vetőmag beküldése mennyiségi és minőségi előírások, határidők

3.4.1 Beküldendő vetőmag mennyisége és minősége

A rendelet 5. sz. melléklete szerint. A nem megfelelő minőségű vetőmag a kísérletekből kizárható. A beküldött vetőmagot a NÉBIH szűrőpróbaszerűen ellenőrzi.

A vetőmag minőségi tulajdonságait a bejelentő köteles közölni.

3.4.2 Vetőmag beérkezési határideje

Őszi árpa: szeptember 20.

Tavaszi árpa: február 10.

3.4.3 Csávázás

2008. ősztől központi csávázást végzünk. A kísérleti vetőmagokat csávázatlanul kérjük beadni. Az őszi árpa DUS és gazdasági értékvizsgálatra (GÉV) szánt vetőmagot egy mintaként kell beadni.

3.4.4 Beküldés

Az őszi árpa első vizsgálati évében a DUS és a GÉV vetőmag mennyiségét egy tételben kell beadni. A vetőmag beküldéséről a bejelentőnek kell gondoskodnia. A kísérleti célú vetőmagot az alábbi címre kell eljuttatni: NÉBIH NFÁ, 2463 Tordas, Szabadság u. 2. Vetőmagelosztó. A beérkezett vetőmagról a vetőmagelosztóban nyilvántartást vezetnek.

3.5 Vetőmag szétosztás, kiszállítás

A beérkezett vetőmagokból az éves fajtasorrendnek megfelelően a szükséges vetőmag mennyiségeket a VEO méri ki.

3.5.1 Kísérleti vetőmag maradékok tárolása, kezelése

A kísérletek vetése után megmaradt növényanyagot a VEO biztonsági minta vétele után megsemmisíti. Amennyiben a beküldő a maradékra igényt tart, ezt a beszállításkor írásban jeleznie kell.

3.6 Kísérlet beállítása

3.6.1 A terület kiválasztása

Kísérletet csak megfelelő kultúrállapotú, nehezen irtható gyomoktól és talajlakó állati kártevőktől, barázdáktól, és bakháaktól mentes, a talajféleségnek és termőrétegmélységnek megfelelő művelésben részesített, homogén talajminőségű táblába szabad elhelyezni.

Kísérletet ismeretlen agrotechnikai előtörténetű táblába elhelyezni nem szabad! A kísérlet területe elővetemény szempontjából is homogén legyen.

A kísérleti területet az elővetemény lekerülésétől a kísérlet vetéséig folyamatosan gyommentesen kell tartani.

Kísérlet, kísérlet után legalább három évig nem kerülhet ugyanarra a területre. Az elővetemény megválasztására vonatkozó szakmai korlátozásokat be kell tartani.

3.6.2 Tápanyag utánpótlás

A kísérleti területre szerves trágyát kijuttatni csak a kísérlet előveteménye alá, vagy azt megelőzően szabad. A szerves trágyát, amennyiben az nem volt vizsgálva, a tápanyag mérlegbe nem kell beállítani. A műtrágya adagokat a kísérleti területre vonatkozó 5 éven belül elvégzett talaj-tápanyag vizsgálatra épített műtrágya mérleg alapján kell meghatározni, a termőtajra jellemző, legalább 4-5 t/ha termésszinthez igazítva. Sörárpánál annak megfelelő növénytáplálást kell végezni.

3.6.3 Vegyszeres gyomirtás

A vegyszeres gyomirtást a növényállományra nézve a lehető legkisebb várható fitotoxikus kárt okozó engedélyezett gyomirtó szerekkel szabad végezni.

3.6.4 Vetés

A vetés javasolt ideje: őszi árpa: október 1-10. között

tavaszi árpa: március 1 után a lehető legkorábban

3.6.5 Kísérleti parcellák jelzése, kezelése

A kísérleti parcellákat a NÉBIH a kelést követő 3 héten belül, de legkésőbb szárba indulásig mind a négy ismétlésben ellátja egyértelmű, tartós jelzésekkel.

Az őszi vetésű kísérleteket kelés után az alábbiak szerint kell megjelölni:

- szegélyparcellák: kék jelzés
- a kísérletcsoport első és utolsó fajtája: fehér jelzés és a fajta száma

Legkésőbb március 31-ig az utakat ki kell alakítani, a parcellavégeket ki kell egyenesíteni úgy, hogy a parcellák hossza egyenlő legyen, valamint a végleges jelölést el kell végezni. Az első ismétlésben fel kell tüntetni a bejelentőíven szereplő nemesítői jelzést, a további ismétlésekben a randomizációs sorszámot.

A tenyészidő során a parcellaszéleken, az utak mentén gyomosodást meg kell szüntetni.

Kísérletek jelzése: a kalászos és a zab kísérletek esetében a jelölés 4 számjegyből áll, ahol:

- az első számjegy utal a kalászos növényfajra, őszi búza esetében az éréscsoportra is;
- a második számjegy utal

- csoportbontásra (első-, másod- és harmadéves fajtajelöltek, fajtaszám szerint), árpa esetében az éréscsoportra is
- a faj őszi és/vagy tavaszi típusára,
- a hasznosítási célra (tritikálé és rozs fajok esetében)
- a kísérlet fajtajelölti, vagy államilag elismert státuszának meghatározására (búza és árpa fajok esetében)
- a harmadik és negyedik számjegy a fajtajelölt kísérletcsoporton belüli sorszáma.
- Árpa esetében alkalmazott jelölések:
 - **4101- és 4201-** korai érésű őszi fajtajelöltek kísérlete
 - **4301- és 4401-** középérésű őszi fajtajelöltek kísérlete
 - **4501-** tavaszi árpa fajtajelöltek kísérlete
 - **(4801-** államilag elismert őszi árpafajták kísérlete)

3.6.6 Növényápolás, növényvédelem

Kártevők elleni védelem: A kísérletet minden állati kártevőtől meg kell védeni.

Kórokozók elleni védelem: Gombabetegségek ellen vegyszeres védekezés nem alkalmazható.

Növényvédelmi eljárást csak a kultúrára nézve a lehető legkisebb várható fitotoxikus kárt okozó növényvédő szerrel szabad végezni.

3.6.7 Öntözés

A teljesítményvizsgálatok természetes csapadékviszonyok között folynak. Öntözés automatikusan csak kelesztés céljából adható. Egyéb, a növényállomány megmentését célzó öntözés csak az állomásvezető tájékoztatása alapján, a fajtakísérleti referens hozzájárulásával végezhető.

3.7 Betakarítás

Egy kísérlet betakarítását akkor kell megkezdeni, amikor a kísérlet legkésőbb érő fajtája eléri a betakaríthatósági érettséget (szemroppantásos módszerrel ellenőrizve). Egy-egy kísérlet típus valamennyi fajtájának betakarítását egy napon belül be kell fejezni.

3.8 Adat felvételezés és a megfigyelőívhez kapcsolódó fogalmak

3.8.1 Vetési idő: az a nap, amikor a kísérlet vetése megtörtént.

3.8.2 Kelés napja: az a nap, amikor a sorok jól látszanak.

3.8.3 Telelés utáni állapot: az őszi árpánál kitavaszkodáskor ismétléseként bonitálással állapítjuk meg a kifagyott növények %-át az alábbiak szerint:

Bonitálási érték	Meghatározás
9	Kiritkulás nem, vagy csak alig látható. A leveleken fagykár, elhalás, feketedés vagy csúcscsáradás nem észlelhető.
7	A parcellák állományában 15 %-nál nagyobb kiritkulás nincs, elhalás csak az alsó leveleken vagy a levélcsúcsokon láthatók.
5	A parcellák állománya 16-40 %-ban kipusztult és/vagy az őszi levelek 50 %-ban vagy annál nagyobb arányban elfogytak.
3	41-70 %-os állományritkulás és levélhalás esetén.
1	70 % feletti kiritkulás esetén.

Megjegyzés: páros kódok használata a határértékek megfelelő interpolálásával megengedett.

3.8.4 Kalászolás időpontja

Az a nap, amikor a növényállomány 50%-án a főkalászok megjelennek és a BBCH Skála szerinti 51-es állapotban vannak.

BBCH 51: kalászolás kezdete - a virágzat csúcsa kiemelkedik.

Felvételezése április utolsó dekádjától (az első kalászó fajtától), **két naponta** történik.

3.8.5 Növénymagasság

A növényállományban a talajtól a növény csúcsáig mért magasság cm-ben. Nem kell figyelembe venni azt az esetet, amikor a felső levél a kalász csúcsa fölé nő, és nem számítjuk bele a szála hosszát sem. Mind a négy ismétlésben 5-5 növényt kell megmérni, parcellánként az 5. sornál, a parcella szélétől legalább 1 méterre. A lerogyott, megdőlt növények mérését kiegyenesítve, felállítva kell elvégezni. A felvételezés virágzás után két héttel történik.

3.8.6 Állóképesség

Két tulajdonságként, két időpontban kell megfigyelni:

- állóképesség, amikor a fajták közötti különbség a legnagyobb. Valószínű időpontja a viaszerés időszaka (fajtakísérleti referens utasítása alapján). Csak őszi árpáknál felvételezendő!
- állóképesség betakarítás előtt

Mindkét időpontban ismétlésenként kell megállapítani bonitálással az alábbiak szerint:

Bonitálási érték	Meghatározás
9 (kiváló)	a növény függőlegesen áll, a parcellákon nincs megdőlés
7 (jó)	a növény a függőlegeshez viszonyítva 0-30° közötti mértékben dőlt, illetve a parcella terület legfeljebb 15%-án látszik bármilyen fokú dőlés
5 (közepes)	a növény a függőlegeshez viszonyítva 30-60° közötti mértékben dőlt, illetve a parcellaterület nem több mint 30 %-ára terjed ki a megdőlt részek aránya
3 (gyenge)	a növény a függőlegeshez viszonyítva 60-90° közötti mértékben dőlt, vagy a terület arányos megdőlés 30-60 % közé tehető
1 (rossz)	a növény a földön fekszik (90°) ill. 60 % terület arányos megdőlés fölött

3.8.7 Technikai érettség napja (érés idő)

Az a nap, amikor a fajta betakarításra alkalmas (szemroppantásos módszerrel ellenőrizve).

3.8.8 Betakarítás ideje

Az a nap, amikor a tényleges aratás megtörténik.

3.8.9 Termésmennyiség mérés

A betakarításkor mért termés tömege (kg/parcella).

3.8.10 Szemnedvesség

A parcellánkénti termésből vett minta víztartalma %-ban. Meghatározása ismétlésenként műszerrel, kalibrált gyorsnedvességmérővel vagy szárítószekrényben történik.

3.8.11 Ezerszem tömeg

A parcellatermés megállapítása után a négy ismétlés összeöntött és egalizált terméséből légszáraz állapotban a termés ezerszem tömege.

3.8.12 Hl tömeg

Meghatározása a laboratóriumi vizsgálatra beküldött mintán műszeres analitikai módszerrel történik.

3.9 Beltartalmi vizsgálatok

Takarmányvizsgálati módszerek: MSZ 6884-1 szerint történik, a standard fajták előzetes vizsgálata és értékelése alapján kiválasztott 4 kísérleti hely mintáin.

Mintavétel: minden kísérleti helyről fajtánként 0,7 kg mintát kell a tordasi laborba minden év július 31-ig beküldeni a négy ismétlés termésének egyesített és tisztított anyagából.

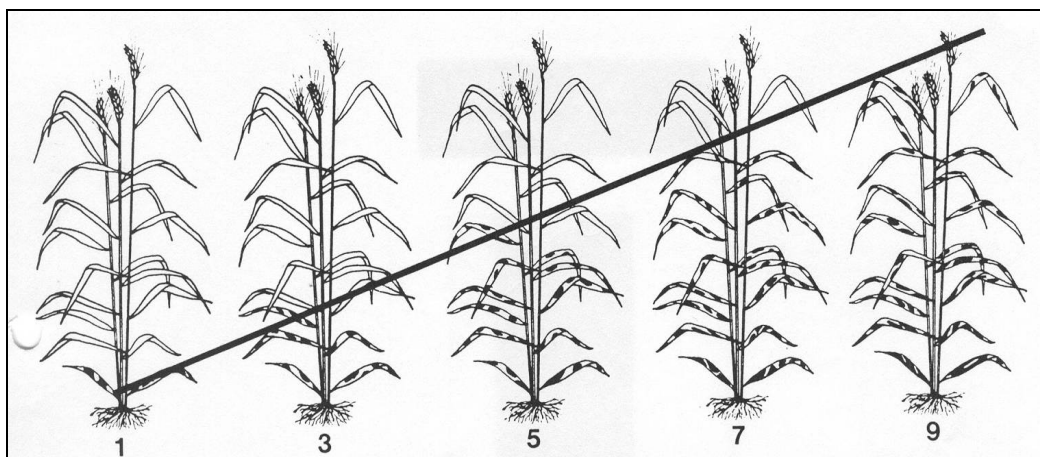
- Nyersfehérje meghatározás: közeli infravörös reflexiós spektroszkópia: MSZ-6367-17:1989
- Osztályozottság (sörárpáknál): mérése négy kísérleti helyről származó mintán történik. Meghatározására erre a célra gyártott rostasort használunk. A rosták mérete 2,2mm, 2,5mm és 2,8mm, ami a termést négy méretcsoportra választja szét. Az első és másodosztályú söripari méret (a 2,8 mm feletti, illetve 2,5 mm - 2,8 mm közötti) összege jelenti az osztályozottságot a teljes tömeg %-ában kifejezve. Gyakorlatilag a 2,5mm-nél nagyobb szemek aránya a teljes mintamennyiség %-ában.

3.10 Növénykórtani megfigyelések

A vizsgálatok célja az egyes fajtajelöltek betegségekkel szembeni rezisztenciális tulajdonságainak megállapítása. A végső értékeléshez a fajtajelölteket rezisztenciakategóriákba soroljuk, melyek az alábbiak:

- 1 – rezisztens
- 2 – mérsékelten rezisztens
- 3 – közepesen fogékony
- 4 – közepesnél fogékonyabb
- 5 – nagyon fogékony

Az egyes betegségek megjelenését a fajtakísérleti állomások jelzik a kórtani referens felé a pontos felvételezés megfelelő időzítéséhez. A kalászos növényfajok esetében – a fuzáriumos szemfertőzöttség kivételével – az egyes kórokozók fertőzöttségének mértékét 0–5 terjedelmű skálán, **bonitálással** kell megállapítani. A bonitálási skála legkisebb léptéke 0,25 egység, amely 5 %-os borításnak felel meg. Az ennél kisebb mértékű fertőzés esetén a „nyom” értéket kell adni, amely a fertőzés számszerű mértékét 0,1 %-ban határozza meg. A betegség vizsgálata során az összes föld feletti növényi rész potenciálisan megfertőzhetőnek tekintendő, a fertőzés mértékét ennek figyelembevételével kell megállapítani, függetlenül a gombatelepek méretétől és a növényen való elhelyezkedésétől. A levélbetegségek esetében tájékoztató jelleggel megadjuk a Saari Prescott skála értéket is, amely érték arra utal, hogy a kórokozó mely levélfelület magasságig terjedt.

Saari-Prescott skála

Az őszi árpát károsító betegségek mindegyike képes jelentős járvány képzésére. Az egyes betegségeket megítélésük, gazdasági kárt okozó képességük alapján két csoportba soroljuk, amelyek az alábbiak:

- I. kötelezően vizsgálandó betegségek
- II. azon vizsgálandó betegségek köre, amelyek iránti fogékonyság elbírálásáról a Fajtaminősítő Bizottság dönt

I	II
árpalisztharmat (<i>Blumeria graminis</i> f.sp. <i>hordei</i>)	helminthospóriumos levélcsíkoltság (<i>Drechslera graminea</i>)
hálózatos levélfoltosság (<i>Drechslera teres</i>)	rinhospóriumos levélfoltosság (<i>Rynchosporium secalis</i>)
árpa törperozsda (<i>Puccinia hordei</i>)	barna levélfoltosság (<i>Bipolaris sorokiniana</i>)

3.10.1 Gabonalisztharmat (*Blumeria graminis* f. sp. *hordei*)

- Státusa: I.
- Indoklás: ez a kórokozó számottevő kártételt képes okozni, emiatt vizsgálata szükséges. Spontán megjelenése megbízható, de nem minden évben alakul ki nagy fertőzési nyomás, így az adatbiztonság miatt provokációs kísérletben történő vizsgálata szükséges.
- Vizsgálat típusa: teljesítmény kísérletekben fellépő spontán fertőzések felvételezése és provokációs kísérlet végrehajtása, felvételezése

Spontán fertőzések kiértékelése: ebben az esetben a kötelezően előírt teljesítmény vizsgálati kísérletekben fellépő lisztharmat fertőzések mértékét kell felmérni.

- Vizsgálat időpontja: a felvételezést abban az esetben kell az adott kísérletben végrehajtani, ha az első ismétlésben legalább 1 genotípus fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30 %-ot.
- Vizsgálat módszere: bonitálás 0-5 skálán, valamint Saari-Prescott skálán.
- Adatközlés: A fertőzöttség mértékét fertőzött felület %-ban és a Saari-Prescott-skála alapján kell megadni.

Provokációs kísérlet végrehajtása: a provokációs kísérlet során mesterségesen hozunk létre extrém mértékű fertőzési nyomást, a betegség kialakulását minden lehetséges eszközzel segítve.

- Provokációs kísérlet helyszíne: Röjtökmuzsaj, Növényfajtakísérleti Állomás, az Ikva folyó mellett elhelyezkedő, speciális mikroklímájú kísérleti tér.
- Kísérleti körülmények: a provokációs kísérletet 3 ismétléses, véletlen blokk elrendezésű kísérlet keretében kell beállítani. A parcellák mérete 1 m², a köztes provokáló parcellák 0,5 m² nagyságúak. A kísérletet monokultúrában kell művelni, talaj előkészítés és gyomirtás tekintetében a hazai termesztési gyakorlatnak megfelelően. Fungicid kezelésben nem részesülhet, de rovarölő szerekkel szükség esetén az állati kártevők ellen védeni kell.
- Provokációs technika leírása: a kísérletben monokultúrát, klíma-provokációt és provokáló parcellákat alkalmazunk. Ezek 0,5 m² nagyságú parcellák minden kísérleti parcella két oldalán. A provokáló parcellákat 3, eltérő tenyészidejű (1–1 korai, középérésű és késői éréscsoportú), szélsőségesen liztharmat-fogékony árpafajta vetőmagjának homogén keverékével kell elvetni a fajtajelöltek vetésével egy időben. Ezáltal biztosítható a nagymértékű, hosszantartó és egyenletes fertőzési nyomás.
- Vizsgálat időpontja: megegyezik a spontán fertőzöttség értékeléseknél leírtakkal.
- Vizsgálat módszere: megegyezik a spontán fertőzöttség értékeléseknél leírtakkal.
- Adatközlés: megegyezik a spontán fertőzöttség értékeléseknél leírtakkal.

3.10.2 Törperozsda (*Puccinia hordei*)

Státusa: I.

Indoklás: Ez a kórokozó viszonylag gyakran észlelhető az árpa állományokban, sok esetben jelentős kártételt okoz. Csak spontán fellépéseit kell kiértékelni, provokációs kísérletben ezt a betegséget vizsgálni nem szükséges.

Vizsgálat típusa: spontán fertőzések kiértékelése

Vizsgálat időpontja: a felvételezést csak abban az esetben kell az adott kísérletben végrehajtani, ha az első ismétlésben legalább 1 genotípus fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30%-ot

Vizsgálat módszere: bonitálás 0-5 terjedelmű skálán.

Adatközlés: a fertőzöttség mértékét fertőzött levélfelület %-ban kell megadni.

A betegség vizsgálata során a növények levele és levélhüvelye tekintendő potenciálisan megfertőzhető növényi felületnek, a fertőzés mértékét ennek figyelembevételével kell megállapítani. Tekintettel arra, hogy a fekete rozsda (szárrozsa) esetleges ritka fellépése esetén bizonyos genotípusokon a tünetek nagyon hasonlóak, az értékelést vegyes fertőzés esetén csak specialista végezheti és utólagos laboratóriumi ellenőrzéssel, a rozsdagombákra specializálódott szakember segítségével kell a rozsda-fajokat egymástól elkülöníteni.

3.10.3 Hálózatos levélfoltosság (*Drechslera teres*)

Státusa: I.

Indoklás: a betegség évjáráttól függetlenül jelentős kártételt okoz, főképp a sűrű, jól beállt állományokban. Az adatbiztonság miatt a spontán fertőzések értékelése mellett a betegséget provokációs kísérletben is vizsgálni kell.

Vizsgálat típusa: teljesítmény kísérletekben fellépő spontán fertőzések felvételezése és provokációs kísérlet végrehajtása, felvételezése

Spontán fertőzések kiértékelése: ebben az esetben a kötelezően előírt teljesítmény vizsgálati kísérletekben fellépő fertőzések mértékét kell felmérni.

- **Vizsgálat időpontja:** a felvételezést abban az esetben kell az adott kísérletben végrehajtani, ha az első ismétlésben legalább 1 genotípus fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30 %-ot.
- **Vizsgálat módszere:** bonitálás 0-5 skálán, valamint Saari-Prescott skálán.

Adatközlés: A fertőzöttség mértékét fertőzött felület %-ban és a Saari-Prescott-skála alapján kell megadni.

Provokációs kísérlet végrehajtása: Ebben a kísérletben minden lehetséges módon olyan magas szintű fertőzési nyomást kell létrehozni, hogy a tüneteket még a vegetáció elején értékelni lehessen.

- **Provokációs kísérlet helyszíne:** Röjtökmuzsaj, Növényfajtakísérleti Állomás
- **Kísérleti körülmények:** a provokációs kísérletet 2 ismétléses, véletlen blokk elrendezésű kísérlet keretében kell beállítani. A parcellák mérete 1 m². A kísérletet monokultúrában kell művelni, talaj előkészítés és gyomirtás tekintetében a hazai termesztési gyakorlatnak megfelelően. Rovarölő szerekkel szükség esetén az állati kártevők ellen védeni kell. A kórokozó nagy nedvesség igénye miatt szárazabb időjárás esetén a kísérletet öntözni szükséges.

- Provokációs technika leírása: a kísérletben monokultúrát, klíma-provokációt és fertőző anyag mesterséges kiszórását alkalmazzuk. A fertőző anyag az előző évi kísérlet fertőzött szalmája, amelyet feldarabolva, parcellánként 2x30 gr dózisban kell a parcellákra kijuttatni. Télen a szalmát hűvös helyen kell tárolni. Az őszi kultúrákra tél elején és végén, bokrosodáskor kell a szalmát kijuttatni. Tavaszi gabonákra bokrosodás elején és végén. Ezáltal biztosítható a nagymértékű, hosszantartó és egyenletes fertőzési nyomás.
- A vizsgálat időpontja: a felvételezést akkor kell elvégezni, ha az első ismétlésben legalább 1 genotípus fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30 %-ot. A virágzás utáni időszakban a szekunder fertőzéseket kell értékelni egy alkalommal
- Vizsgálat módszere: bonitálás 0-5 skálán, valamint Saari-Prescott skálán.
- Mivel a sárga levélfoltosság levéltünetei könnyen összetéveszthetők más betegségek, élettani elváltozások tüneteivel, ezért az értékelés során mintát kell venni a parcellák állományából és specialista segítségével laboratóriumban kell ellenőrizni a kórokozó gomba faji azonosságát.
- Adatközlés: a fertőzöttség mértékét fertőzött felület %-ban és a Saari-Prescott-skála alapján kell megadni.

3.10.4 Helminthospóriumos levélcsíkoltság (*Drechslera graminea*)

Státusa: II.

Indoklás: ez a kórokozó meglehetősen ritkán lép fel a hazai árpa állományokban, de jelentősége helyileg nagy lehet, emiatt csak spontán fellépéseiket kell kiértékelni.

Vizsgálat típusa: spontán fertőzések kiértékelése

Ebben az esetben a kötelezően előírt teljesítmény vizsgálati kísérletekben és az egyéb betegségek vizsgálatára beállított provokációs kísérletekben fellépő fertőzések mértékét kell felmérni.

Vizsgálat időpontja: A felvételezéseket mindig akkor kell végrehajtani, amikor a kísérletben szereplő genotípusok fertőzöttsége között a különbség már szemmel jól érzékelhető. A felvételezést csak abban az esetben kell az adott kísérletben végrehajtani, ha az első ismétlésben legalább 1 genotípus fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30 %-ot.

Vizsgálat módszere: 2012-től - fokozatos bevezetés mellett – a Saari-Prescott-skála alapján és fertőzött levélfelület %-ban (bonitálással) állapítjuk meg a fertőzöttség mértékét, amelyhez 0 – 5 terjedelmű skálát használunk.

A bonitálási skála legkisebb léptéke 0,25 egység, amely 5 %-os borításnak felel meg. Az ennél kisebb mértékű fertőzés esetén a „nyom” értéket kell adni, amely a fertőzés számszerű mértékét

0,1 %-ban határozza meg. A betegség vizsgálata során a teljes növény egyed, amely a betegség tüneteit mutatja, fertőzöttnek tekintendő.

Adatközlés: A fertőzöttség mértékét fertőzött növény db %-ban és a Saari-Prescott-skála alapján kell megadni.

3.10.5 Rinospóriumos levélfoltosság (*Rynchosporium secalis*)

Státusa: II.

Indoklás: ez a nedvességkedvelő kórokozó nem túl gyakran jelentkezik az árpa állományokban, fellépése nagyon évjárat és termőhely függő. Kártétele látványos ugyan, de nem számottevő. Fertőzésének értékelését emiatt provokációs kísérletekben nem szükséges vizsgálni, a spontán fertőzések mértékének felmérése elegendő.

Vizsgálat típusa: spontán fertőzések kiértékelése

Vizsgálat időpontja: a felvételezést csak abban az esetben kell az adott kísérletben végrehajtani, ha az első ismétlésben legalább 1 genotípus fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30%-ot

Vizsgálat módszere: bonitálás 0-5 terjedelmű skálán.

Adatközlés: a fertőzöttség mértékét fertőzött levélfelület %-ban kell megadni.

3.10.6 Barna levélfoltosság (*Bipolaris sorokiniana*)

Státusa: II.

Indoklás: ez a nedvességkedvelő kórokozó nem túl gyakran jelentkezik az árpa állományokban, fellépése nagyon évjárat és termőhely függő. Kártétele látványos ugyan, de nem számottevő. Fertőzésének értékelését emiatt provokációs kísérletekben nem szükséges vizsgálni, a spontán fertőzések mértékének felmérése elegendő.

Vizsgálat típusa: spontán fertőzések kiértékelése

Vizsgálat időpontja: a felvételezést csak abban az esetben kell az adott kísérletben végrehajtani, ha az első ismétlésben legalább 1 genotípus fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30%-ot

Vizsgálat módszere: bonitálás 0-5 terjedelmű skálán.

Adatközlés: a fertőzöttség mértékét fertőzött levélfelület %-ban kell megadni.

3.11 Kísérletek növénykórtani értékelhetősége

Az adat felvételezést csak azokban a kísérletekben kell elvégezni, amelyekben a fertőzés mértéke (fertőzési nyomás) lehetővé teszi a fajták fogékonyságbeli különbségeinek megnyilvánulását, azaz

a mindenkori fajtasor legfogékonyabb genotípusának fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30 %-ot (fertőzött felület % vagy fertőzött db %). Ezekben az esetekben a kísérlet valamennyi ismétlésében el kell végezni a felvételezést.

3.12 A fajták növénykórtani besorolása

A fajtajelölteket/fajtákat fertőzöttségük mértéke alapján 5 fogékonysági kategóriába soroljuk be a mindenkori kísérleti átlag függvényében:

Ha a fertőzöttség kísérleti átlaga <50%, a besorolás az egyes fajták fertőzöttségének a kísérleti átlagtól való eltérésén alapszik. A kísérleti átlagot 100 %-nak (bázisnak) tekintve az adott fajta:

- rezisztens (1) minősítést kap, ha fertőzöttsége nem haladja meg a kísérleti átlag értékének 25,0 %-át;
- mérsékelten rezisztens (2), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének 25,1-75,0 %-a;
- közepesen fogékony (3), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének 75,1-125,0 %-a;
- közepesnél fogékonyabb (4), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének 125,1-175,0 %-a
- nagyon fogékony (5), ha fertőzöttsége meghaladja a kísérleti átlag 175 %-át.

Ha a fertőzöttség kísérleti átlaga > 50 %, a besoroláskor a tényleges fertőzöttség százalékos értékei a rezisztencia/fogékonyság következő fokozatainak felelnek meg:

- 1 = 0 – 20 % = rezisztens,
- 2 = 21 – 40 % = mérsékelten rezisztens
- 3 = 41 – 60 % = közepesen fogékony
- 4 = 61 – 80 % = közepesnél fogékonyabb
- 5 = 81 – 100 % = nagyon fogékony

A fajtajelölt egy adott vizsgálati évre vonatkozó növénykórtani minősítését (1-5) az abban az évben beállított provokációs és/vagy teljesítmény kísérletek alapján megállapított fogékonysági kategóriák számtani átlaga adja **egy tizedes pontossággal**. A végző minősítést a vizsgálati években kapott kategóriák átlagával állapítjuk meg, **a matematikai kerekítés szabályai szerint**.

Ha egy bizonyos betegség vonatkozásában az ugyanazon fajtára megállapított fogékonysági kategóriák átlaga pontosan a két kategória közé esik, vagy az éves átlagai között 2,1-nél nagyobb eltérés mutatkozik, a végző értékelés kétféleképp történik:

- Amennyiben a betegség provokatív körülmények között is vizsgálat alá esik, abban az esetben a provokációs kísérletek átlagait súlyozottan kell figyelembe venni.
- Amennyiben a betegség nem provokált:

- Az olyan I-es kategóriába eső betegségek esetében, amelyek vizsgálatára nem kerül beállításra provokációs kísérlet és az első két év valamelyikében közepesenél nagyobb (4,0-nál nagyobb), vagy nagyon fogékony (5,0) kategória kerül megállapításra, a két éven túl további egy év gazdasági értékvizsgálatra kötelezhető. Amennyiben a harmadik évben nem alakul ki értékelhető mértékű fertőzöttség, az „ellentmondásos” megjelölést kell alkalmazni a végső értékeléskor.

A II. kategóriába eső betegségek esetében, ha a vizsgálati évek átlagai között 2,1 nél nagyobb eltérés mutatkozik, az „ellentmondásos” megjelölés kerül a végső értékelésbe.

4 A gazdasági érték megállapítása

4.1 A gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok

A VCU tulajdonságok értékelése a véletlen blokkelrendezés szerinti egytényezős kísérletek szokásos metodikája szerint történik (lásd Dr. Sváb János: Biometriai módszerek a kutatásban, *Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1981. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás*).

4.1.1 Terméshozam (14% víztartalomra korrigált érték alapján)

A termés megállapítása az arra alkalmasnak ítélt kísérleti helyeken elfogadott parcellák termése alapján történik. A hiányzó parcella adatokat statisztikai adatszámítási módszerrel vesszük figyelembe. A kiértékelés egytényezős varianciaanalízissel történik.

4.1.2 Növénymagasság

Egytényezős varianciaanalízis alapján értékelve.

4.1.3 Télállóság (őszi árpa esetén)

Azon kísérleti helyekről, ahol a kifagyás előfordult, a fajtára vonatkozó télállósági felvételezések bonitált értékét kell ismétlésenként közölni, és egytényezős varianciaanalízissel értékelni. Amennyiben a standardok nem fagynak ki, a kísérlet értékelhető, és a megsemmisült fajták 0,0 t/ha terméssel kerülnek értékelésre.

4.1.4 Állóképesség

Azon kísérleti helyekről, ahol a megdőlés előfordult az állóképesség bonitált értékeit kell közölni, és egytényezős varianciaanalízissel értékelni.

4.1.5 Minőségi tulajdonságok

Nyersfehérje tartalom

Osztályozottság (söripari célú felhasználásra bejelentett árpa fajtajelöltek esetében)

4.1.6 Növénykórtani tulajdonságok

A 3.12. pontban leírtaknak megfelelően.

4.2 Előterjesztés szempontjai

4.2.1 Termőképesség

Takarmány árpa esetén a fajtajelölt termése a kísérleti évek átlagában érje el, vagy haladja meg a takarmány standard fajták átlagtermését (100%).

Sörárpa esetén a fajtajelölt termése a kísérleti évek átlagában érje el, vagy haladja meg a söripari standard fajták átlagtermését (100%).

A standard átlagnál alacsonyabb, de az SzD5% értéken belüli termőképesség esetén figyelembe vehető kimagasló beltartalmi, vagy növénykórtani tulajdonság.

4.2.2 Beltartalom

Az előterjesztés mind őszi mind tavaszi árpa esetén két kategóriában történhet.

Söripari minőség:

- A fajtajelölt nyersfehérje tartalma a kísérleti évek átlagában maradjon az érvényes szabványban (MSZ-08 1326-79) meghatározott szint alatt. Ha a standard fajták átlaga (standard érték) magasabb a szabvány határértéknél, akkor a fajtajelöltet ebben a tulajdonságban a standard értékhez kell hasonlítani.
- A fajtajelölt osztályozottsága a kísérleti évek átlagában érje el vagy múlja felül az érvényes szabvány (MSZ-08 1326-79) meghatározott értéket. Ha a standard fajták átlaga (standard érték) alacsonyabb a szabvány határértéknél, akkor a fajtajelöltet ebben a tulajdonságban a standard értékhez kell hasonlítani.
- Ha a fajtajelölt osztályozottsága nem éri el a minősítéshez szükséges határértéket, de szemtermése a standard fajták átlagát meghaladja, akkor az osztályozottság helyébe a söriparilag hasznos termés (a 2,5mm feletti frakció t/ha-ban kifejezve 14% víztartalomra korrigálva) léphet.

Takarmány minőség: a fajtajelölt minőségi tulajdonsága (a szem nyersfehérje tartalma) a kísérleti évek átlagában érje el SZD 5%-on belül, vagy haladja meg a takarmány standard árpa fajták átlagát.

4.2.3 Télállóság

Minimum a standard átlag a kísérleti időszakban.

4.2.4 Állóképesség

Amennyiben a kísérleti évek alatt megdőlés tapasztalható, a fajtajelölt szárszilárdsága érje el legalább a standard fajták átlagát.

4.2.5 Növénykórtani érték

Kizáró ok, és a fajtajelölt vizsgálatának megszüntetését vonja maga után, ha az I. kategóriába eső betegségek közül legalább két év vizsgálati eredménye alapján egyre nagymértékben fogékony (5) vagy kettőre közepesnél fogékonyabb (4-4). A II. kategóriába eső betegségekkel szembeni fogékonyság elbírálásáról a Fajtaminősítő Bizottság saját hatáskörben dönt.

5 Előterjesztés feltételei

Ha a fajtajelölt a DUS követelményeknek és az előterjesztés szempontjainak megfelelt, valamint a gazdasági vizsgálatban korlátozó tényező nem zárja ki, állami elismerési javaslattal kerül előterjesztésre.

6 Standardok használata

A standard a tulajdonságaik összességében legkedvezőbb fajták közül választható. Egy kísérletben a növényfaj jelentőségétől függően 2-3 standardot célszerű alkalmazni. Évente csak egy standard váltható le éréscsoportonként.

Kiválasztás szempontjai: minőségi és mennyiségi szempontok egyéb is lehet (pl. speciális célra bejelentett fajták esetén). A standardváltást a Fajtaminősítő Bizottságnak be kell jelenteni, és nyilvánosságra kell hozni.

A különböző éréscsoportokban egy átfutó standard fajta kerül beállításra. Amennyiben egy fajtajelölt nem a megfelelő éréscsoportban került beállításra az első vizsgálati évben, úgy a fajtajelöltet az átfutó standardhoz viszonyítva kell értékelni, majd a következő években a megfelelő éréscsoportban vizsgálni.

7 Tájékoztatás, adatközlés

7.1 Általános tudnivalók

Gazdasági értékvizsgálatok éves eredményeit a Hivatal elektronikus formában a bejelentők részére augusztus folyamán eljuttatja.

Kísérletek megtekintése csak kísérővel (fajtakísérleti referens /állomásvezető) és egyeztetett időpontban kerülhet sor.

7.2 Részeredmények közlése

Terméseredmények: augusztus folyamán

Beltartalmi vizsgálatok: folyamatos, az utolsó éves fajtajelölteknél előterjesztésig

Kórtani eredmények: augusztus folyamán

7.3 Éves jelentés

Koordinációs értekezletre (szeptember 10.)

Előterjesztés elkészítése: Fajtaminősítő Bizottság ülése előtt legalább két héttel

8 Kísérlet elbírálása

8.1 A kísérlet elfogadása

A kísérleti parcellák jelölése rendben megtörtént.

A kísérleti terület az egész tenyészidő folyamán megfelelő kultúrállapotban volt, beleértve az ellenőrző utakat is. A növényzet a fajtára jellemző módon egyenletesen fejlődik, tápanyaghiány, talajfoltok (talajhibák), agrotechnikai hibák nem teszik kiegyenlítetlenné.

Nem érte jelentős elemi kár, vadkár. Az előírt megfigyeléseket, méréseket a kijelölt határidőre elvégezték, és ezt megfelelően dokumentálták, az adatokat rögzítették, továbbították.

A termés mennyiség CV értéke nem nagyobb 15%-nál.

8.2 Kísérlet kizárása

A kísérlet kizárásáról a fajtakísérleti referens vagy állomásvezető javaslatára az osztályvezető dönt.

9 DUS vizsgálatok

9.1 Gyakorlati végrehajtása

9.1.1 Vizsgálati helyek száma

Vizsgálati helyek száma: 2 (őszai árpa)

Vizsgálat helye: őszi árpa: NÉBIH

tavaszi árpa: UKZUZ, CZ

9.1.2 Vizsgálat időtartama

Vizsgálat időtartama: min. 2 vegetációs periódus

9.1.3 A fajta bejelentésének és visszavonásának határideje

őszi árpa: szeptember 10.

tavaszi árpa: január 31.

(A tárgyévi kísérletbe állításhoz, illetve a kísérletből történő visszavonáshoz.)

9.1.4 A vetőmag beérkezésére, mennyiségére és minőségére vonatkozó előírások

Vetőmag érkeztetés helye: őszi árpa : NÉBIH Vetőmagelosztó H 2463 Tordas, Szabadság u 2.

tavaszi árpa: UKZUZ, 656 06 Brno, Hroznova 2, CZ

Vetőmag beérkezésének határideje: őszi árpa: szeptember 20.

tavaszi árpa: február 20.

Szükséges csávázatlan vetőmagmennyiség: 3 kg vetőmag

- őszi árpa: 220 db kalász

Vetőmag minőségi előírások: a Rendelet 5. sz. melléklete szerint, melyet szűrőpróba szerint a NÉBIH ellenőriz. Nem megfelelő minőségű paraméterrel rendelkező vetőmag a kísérletekből kizárható. A vetőmag beküldéséről a bejelentőnek kell gondoskodnia.

9.1.5 A vetőmag kezelése a vizsgálat befejezése után

Ha a vizsgálatok alapján a fajtát regisztrálják, akkor a kísérleti célra beküldött vetőmag maradéka a tartós tárolóba kerül. **Regisztrálás esetén** a bejelentőnek még **5 kg** csávázatlan vetőmagot kell küldenie **etalon minta céljára**.

A regisztráció időtartama alatt az NÉBIH az etalon mintát a szükségletnek megfelelően felújítja.

A letéti felújító tétel bekérése esetén két egymást követő vizsgálati évben nem küld a bejelentő felújító mintát, akkor a fajtakísérleti referens joga és kötelessége az adott fajta állami elismerésének a visszavonását előterjeszteni.

Ha a fajtajelölt nem kerül regisztrálásra, akkor a maradék vetőmagot:

-vagy a bejelentő írásbeli kérelmére az NÉBIH az illető fajra megadott vetőmag beküldési határidő után 1 hónapon belül visszaszolgáltatja a bejelentőnek. Egy hónap után a vetőmag jegyzőkönyv felvétele mellett selejtezésre kerül.

-vagy a bejelentő írásbeli kérelmének hiányában az NÉBIH jegyzőkönyv felvétele mellett leselejtezi.

-vagy a bejelentő általános engedélye alapján, amennyiben a fajtát bármelyik UPOV hatóság már regisztrálta vagy oltalmazta, a tartós tárolóba referencifajtaként letárolja.

-vagy ha a fajtajelölt DUS vizsgálati szempontból értékes tulajdonsággal rendelkezik és a bejelentő nem tart igényt a vetőmagra, példafajtaként a tartós tárolóba letárolásra kerül.

9.1.6 Vizsgálati irányelv száma

Vizsgálati irányelv száma: CPVO TP/019/4 (2015.10.01.)

9.2 Kísérletek beállítása és végrehajtása

Őszi árpa

9.2.1 Parcellák jelölése

A DUS kísérlet minden esetben kódolva kerül beállításra. A parcella jelzése a vetéstervezési szerinti kódszámot tartalmazza. A fajtajelzések feltüntetése tilos.

9.2.2 Parcella adatok

sűrűsoros parcella:	- hosszúsága: 4,0 m
	- szélessége: 1,2 m
	- sortávolság: 0,24 m
	- sorok száma: 6 db
	- m ² -kénti növényszám: 350 db
kalászsoros parcella:	- hosszúsága: 21,6 m
	- szélessége: 1,0 m
	- sortávolság: 0,2 m
	- sorok száma: 108db (100 fj.+ 4 sűrűsoros + 4 VCU)
életforma parcella (sűrűsoros):	- hosszúsága: 9,2 m
	- szélessége: 1,2 m
	- sortávolság: 0,2 m
	- sorok száma: 6 db
	- m ² -kénti növényszám: 350 db

Ismétlések száma: - sűrűsoros parcella: 2
- kalászsoros parcella: 1
- életforma parcella: 1

9.2.3 Vetés módja és ideje

Vetés módja: - sűrűsoros parcella: gépi
- kalászsoros parcella: gépi, illetve 1-2 fajta esetén kézi
Vetés időpontja: - őszi árpa: október 10-20.
- életforma: április vége- május eleje

9.2.4 Öntözés

A növényállomány optimális fejlődéséhez szükség esetén öntözéssel kell pótolni a hiányzó vizet.

9.2.5 Növényvédelem és növényápolás

Vetőmagcsávázás: központi DUS állomás a fajtakísérleti referens utasítására végzi el.

Gyomirtás: vegyszeres gyomirtás csak olyan engedélyezett gyomirtó szerrel végezhető el, mely nem okoz a növényeken vagy a növényi részekben torzulást.

Kártevők elleni védelem: vegyszeres védelem szükség szerint.

Kórokozók elleni védelem: vegyszeres védelem szükség szerint.

Csak olyan növényvédő szerek használhatók, melyek nem okoznak morfológiai, élettani változásokat, illetve az esedékes megfigyelések optimális időben történő elvégzését nem akadályozzák (az előírt munkaegészségügyi várakozási idő betartását figyelembe kell venni).

9.2.6 Vizsgálati minták begyűjtése

Őszi árpa esetén fajtánként 100 db egészséges, kellően fejlett, ép kalászt kell megszedni teljesérés stádiumában.

9.3 Tulajdonságtáblázat

CPVO-TP/019/4

9.4 Gélelektroforézises vizsgálat

CPVO-TP/019/4

9.5 A DUS vizsgálati eredmények megállapítása, döntési szabályok

9.5.1 Megkülönböztethetőség

A fajta megkülönböztethető, ha minden más fajtától, amelynek létezése közismert, világosan megkülönböztethető. Csak regisztrációra, fajtaoltalom nélkül akkor megkülönböztethető, ha az EU közös fajtakatalógusán lévő fajtáktól világosan megkülönböztethető. A megkülönböztetéshez páros összehasonlítás módszerével vizsgáljuk a fajtákat.

Minőségi tulajdonságoknál két fajta között akkor tekinthető a különbség világosnak, ha egy vagy több tulajdonság esetében a kifejeződési értékek két különböző fokozatba esnek.

Nem valódi minőségi és vizuálisan regisztrált mennyiségi tulajdonságoknál a különbség akkor világos, ha az összehasonlított fajták közötti különbség nagyobb, mint a tulajdonságok kifejeződésének fajtán belüli szóródása. (minimum distans).

Mért mennyiségi tulajdonságoknál a különbség akkor világos, ha egy vagy több tulajdonság esetén a felvételezett értékek közötti különbség statisztikai módszerrel igazolt. (t próba, varianciaanalízis, a megkülönböztethetőség százalékos módszere).

9.5.2 Egyöntetűség

A fajta egyöntetű, ha a fajta elűtő növényegyedeinek száma nem haladja meg az előírt határértéket. Normál parcellában az eltérő növények vagy növényi részek száma nem lehet több, mint 5 db 2000 növényből. Kalászsoros parcellában a 100 kalászsorból a megengedett eltérő kalászsorok száma max. 3 db, illetve 1-1 eltérő növényt tartalmazó sorok száma max. 6 db.

Egyöntetűségi probléma előfordulása esetén a DUS vizsgálatához és a letéti minta képzéséhez az NÉBIH akkor fogad el a bejelentőtől maximum egy alkalommal új vetőmagot, ha az abszolút homogenitási vizsgálat során az eltérő egyedek száma nem haladja meg az irányelvekben megengedett értékek kétszeresét, vagy a relatív homogenitás esetén az egyes tulajdonságokra számolt szórás érték sehol sem haladja meg az összehasonlító fajták átlagszórás értékének kétszeresét.

9.5.3 Állandóság

Az állandóságot a DUS vizsgálat során nem figyeljük meg, azt a fajtafenntartótól a később bekért vetőmagnak az etalon vetőmaggal történő összehasonlításával ellenőrizzük. Döntési alapelv: amelyik fajta a DUS vizsgálat során egynemű, az állandónak tekinthető.

9.6 Egyéb DUS vizsgálati tudnivalók

9.6.1 Kiértésítés

A DUS problémákról a bejelentő /képviselő /nemesítő kiértésítését az észlelést követően, lehetőség szerint azonnal meg kell tenni (probléma személyes bemutatása a kísérletben), míg az írásos rögzítésére az időközi jelentésben kerül sor.

A végleges jelentést legkésőbb a Fajtaminősítő Bizottság üléséig el kell készíteni.

9.6.2 Állami elismerés meghosszabbítása

Az állami elismerés meghosszabbításának vizsgálati időtartama, a letéti felújító vizsgálattal megegyező módon, egy vizsgálati ciklus. A meghosszabbítás követelményeinek csak akkor felel meg a fajta, ha ebben a vizsgálati ciklusban a DUS-vizsgálat során eleget tesz a fajtaazonosság és egyöntetűség (morfológiailag nem különbözik az eredeti letéti mintából felnevelt növény fajtaleírásától) követelményeinek. (Rendelet 18.§ 2. és 4. bekezdései). Amennyiben az egyöntetűség vizsgálata során probléma lép fel, az állami elismerés meghosszabbításának DUS-vizsgálata új vetőmaggal, még további egy évvel meghosszabbítható.

10 Az előterjesztés feltételei és tartalma

10.1 Az előterjesztés feltételei

A DUS vizsgálatok eredményességéről az NÉBIH közvetlenül, a Fajtaminősítő Bizottság közreműködése nélkül dönt.

A gazdasági értékvizsgálatok lezárása után pozitív DUS vizsgálati eredménnyel a fajtát a NÉBIH állami elismerésre vagy a vizsgálatok megszüntetésére a Fajtaminősítő Bizottság illetékes szekciója elé terjeszti.

10.2 Az előterjesztés tartalma

Egy-egy faj fajtájának előterjesztését egy bevezető nyitja meg, amely az illető faj termesztésének, fajtaellátottságának helyzetét mutatja be, illetve egyéb idevonatkozó információt közöl. Fajtanként szöveges előterjesztés készül a Rendelet 17§(2) alapján.

Fajonként egy döntési táblázat készül, amely tartalmazza a döntéshez felhasználható tulajdonságokat és az egyes tulajdonságoknál előírt döntési kritériumokat.

A kísérleti eredményeket tartalmazó táblázatokat a bejelentő a saját fajtája vonatkozásában kézhez kapja. Az összesített előterjesztési anyag a Fajtaminősítő Bizottság illetékes szekciója tagjainak kerül megküldésre.

11 A NÉBIH nemzetközi tájékoztatási kötelezettsége

A fajta bejelentéséről, a bejelentés visszavonásáról, a fajta állami elismeréséről, illetve az állami elismerés megszüntetéséről, továbbá a fajtanév és a fajtafenntartó változásáról az EU Bizottságot és a tagországok hatóságait tájékoztatni kell.

A CPVO részére az alábbi információkat kell megadni, amelyet javasolnak hivatali kiadványban is közzétenni:

- a bejelentés napja,
- a fajta nyilvántartási száma,
- a javasolt végső fajtanév,
- a bejelentések visszavonása,
- a bejelentések visszautasítása,
- az állami elismerés megadása.

BBCH Skála - kalászos gabonafélék

0	CSÍRÁZÁS
00	száraz mag
09	kelés - a rügycske áttörte a talajfelszínt
1	LEVÉLFEJLŐDÉS
10	első levél megjelenése
11	1 leveles állapot - 1 kiterült levél
12	2 leveles állapot - 2 kiterült levél
1n	n leveles állapot - n kiterült levél
2	BOKROSODÁS
20	mellékhajtások megjelentése előtti állapot
21	bokrosodás kezdete - 1 mellékhajtás
22	bokrosodás - 2 mellékhajtás
2n	bokrosodás - n mellékhajtás
29	bokrosodás vége, utolsó mellékhajtás
3	SZÁRNÖVEKEDÉS
30	szárbaingulás
31	1 szárcsomós állapot - az első nódusz 1 cm-re van a bokrosodási csomótól
32	2 szárcsomós állapot - a 2. nódusz 2 cm-re van az 1. nódusztól
3n	n szárcsomós állapot
39	nyelvecske állapot - zászlóslevél kiterült, ligula látható
4	KALÁSZKEZDEMÉNY FEJLŐDÉSE
41	levélhüvely növekedés kezdete (zászlóslevél)
43	levélhüvely duzzadt
45	levélhüvely növekedés vége
47	levélhüvely felnyílása
49	első toklászkok megjelentése (szálkás gabonánál)
5	KALÁSZHÁNYÁS
51	kalászhányás kezdete - a virágzat csúcsa kiemelkedik
55	a kalász 50%-ban kiemelkedett
58	a kalász 80%-ban kiemelkedett
59	kalászhányás vége - a kalász teljesen kiemelkedett
6	VIRÁGZÁS
61	virágzás kezdete - a virágzat csúcsa kiemelkedik a levélhüvelyből, az első kalász látható
65	teljes virágzás - a porzók 50%-a látható
69	virágzás vége - csak száraz portok látható, a virágzás befejeződött az összes kalászkában
7	SZEMKÉPZŐDÉS
71	szemképződés - a szemek a végleges méretük felét elérték
73	korai tejesérés
75	tejesérés - a szemek tejszerű nedvvel telítődtek, elérték végleges méretüket, zöldek
77	késői tejesérés
8	ÉRÉS
81	viaszérés kezdete
85	viaszérés - a szemek puhák, de belül szárazak, a körömnymom nem marad meg
87	sárgaérés - a szemek szilárdak, a körömnymom megmarad
89	teljesérés - a szemek kemények, körömmel nehezen benyomhatók
9	ÖREGEDÉS
92	túlérés - a szemek nagyon kemények, körömmel nem vágathatók el
93	szempergés
97	teljes növény száradás
99	betakarított termés

